

Jordbruksutskottets betänkande

1980/81:22

om åtgärder för att underlätta delning av stora jordegendomar, m. m.

Motionerna

I motion 1980/81:386 av Ivan Svanström (c) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkande 1), att riksdagen beslutar att hos regeringen begära en utredning om att jämsides med pågående sammanslägningsverksamhet av jordbruk också underlätta styckning och delning av stora jordegendomar, i första hand tillhörande stat och kyrka.

I motion 1980/81:641 av Pär Granstedt m. fl. (c) yrkas att riksdagen beslutar hos regeringen hemställa om förslag till lagregler som gör det möjligt för lantbruksnämnderna att förhindra sammanslagning av bärkraftiga bruksenheter genom sidoarrenden eller indragning av arrendegårdar till huvudgården.

Utskottet

Utskottet behandlar i detta betänkande ett par under allmänna motions-tiden väckta motioner, vari yrkas på åtgärder för att motverka uppbyggnaden av enligt motionärernas mening alltför stora lantbruksföretag.

Enligt motion 386 innebär strukturförändringen i det svenska jordbruket en allt längre driven sammanslagning till större enheter. Härigenom försämras möjligheterna till nyetablering för unga lantbrukare. För att i någon mån motverka sammanslagningen av jordbruksfastigheter borde enligt motionären en viss avstyckningsverksamhet befrämjas. I första hand borde sådan avstyckning och delning i samråd med lantbruksnämnderna ske av statens och kyrkans egendomar. Även större enskilda gårdar bör kunna ifrågakomma för styckningsverksamhet.

I motion 641 anförs att vaktsläendet kring familj jordbruket är en grundtanke i svensk jordbrukspolitik. Den tanken har också kommit till uttryck i den nya jordförvärvslagen enligt vilken förvärv inte skall beviljas för sammanslagning av redan bärkraftiga enheter. Ingenting hindrar däremot att bärkraftiga brukningsenheter slås samman genom sidoarrenden eller genom att arrendegårdar dras in till huvudgården. Enligt motionärerna har så också skett i stor omfattning. Konsekvenserna av detta blir enligt motionärernas uppfattning ungefär desamma som vid sammanslagning genom köp. Mot denna bakgrund finner motionärerna det rimligt att sammanläggning av arrenden och indragning av arrenden prövas på samma sätt som köp och att lantbruksnämnderna får möjlighet att förhindra sammanläggningar av

brukningsenheter den vägen.

I anslutning till motion 386 får utskottet erinra om att liknande motionsyrkanden år 1979 behandlades av riksdagen i samband med prövningen av förslag till ny jordförvärvslag (prop. 1978/79:85, JoU 1978/79:19, rskr 1978/79:213). Utskottet anförde därvid bl. a.:

Den nu behandlade propositionen omfattar en rad åtgärder av jordpolitisk natur, vilka enligt utskottets mening ligger i linje med motionärens allmänna syften. Som framgår av den inledningsvis gjorda redogörelsen skall lagstiftningen bl. a. främja uppbyggandet och vidmakthållandet av effektiva familjeföretag. Genom den föreslagna utvidgningen av lagens tillämpningsområde till att avse bl. a. en del släktförvärv och vissa statliga samt kyrkliga överlåtelser kommer den jordpolitiska prövningen att omfatta ett betydligt större antal fastighetsöverlåtelser än f. n. I sammanhanget vill utskottet särskilt peka på de nya bestämmelser som gör det möjligt att hindra sammanslagning av två eller flera utvecklade eller utvecklingsbara lantbruksföretag. Genom särskilda regler om bruknings- och bosättningsplikt har markerats att sådana företag i första hand skall förbehållas aktiva jordbrukare som har för avsikt att bosätta sig på egendomen och yrkesmässigt bruka den. Sammanfattningsvis anser utskottet att de allmänna syftena med nu ifrågakommande motionsförslag i stor utsträckning bör kunna tillgodoses vid tillämpningen av den nya jordförvärvslagen. Utskottet är inte berett förorda någon särskild utredning av i motionerna åsyftat slag. Förevarande motion och motionsyrkande bör därför inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I samband med behandlingen av ett motsvarande motionsyrkande förra året anförde utskottet dessutom (JoU 1979/80:32) att gällande lagstiftning i princip inte lägger hinder i vägen för en avstyckningsverksamhet av det slag motionären åsyftade under förutsättning att lämplighets- och planvillkoren för fastighetsbildning enligt kap. 3 fastighetsbildningslagen (1970:988) uppfylls. På grund härav och med hänvisning till sitt tidigare ställningstagande i denna fråga avstyrkte utskottet den då aktuella motionen.

Riksdagen följde utskottet.

Någon omständighet som skulle tala för ett ändrat ställningstagande från riksdagens sida i denna fråga har ej förebragts. Utskottet föreslår därför att motion 386 avslås i förevarande del.

Den i motion 641 berörda frågan om tillståndsprovning och kontroll av vissa arrenden prövades av jordförvärvsutredningen, som i sitt slutbetänkande (Ds Jo 1979:5) Tillskottsarrenden m. m. redovisade sina synpunkter på ämnet.

Även om det skulle vara önskvärt med en viss kontroll av tillskottsarrendena var denna enligt utredningens mening inte så angelägen att nyttan uppvägs ett sådant ingrepp i avtalsfriheten eller de avsevärda kostnader som skulle uppstå vid det omfattande kontrollsystem som blev nödvändigt. Mot bakgrund härav föreslog utredningen inte någon kontroll av tillskottsarrendena. Utredningens ställningstagande var enhälligt.

Utskottet vill erinra om att gällande jordförvärvsrättsliga riktlinjer bl. a.

syftar till att främja sambandet mellan ägande och brukande av ett lantbruksföretag. Mot den bakgrunden synes det i princip inte vara något att invända mot att exempelvis tidigare utarrenderad mark brukas av ägaren.

Jordförvärvsutredningens motivering för att man inte nu bör införa ett kontrollsystem beträffande jordbruksarrenden anser utskottet bärande. Som utredningen även anfört är det emellertid angeläget att vederbörande myndigheter följer utvecklingen på området och åter aktualiserar frågan, om utvecklingen skulle ge anledning till detta.

I överensstämmelse med det anförda avstyrker utskottet motion 641.

Utskottet hemställer således

1. beträffande *avstyckning från vissa jordegendomar*
att riksdagen avslår motion 1980/81:386 yrkande 1,
2. beträffande *tillståndsprovning och kontroll av vissa jordbruksarrenden*
att riksdagen avslår motion 1980/81:641.

Stockholm den 7 april 1981

På jordbruksutskottets vägnar

SVANTE LUNDKVIST

Närvarande: Einar Larsson (c)*, Svante Lundkvist (s), Arne Andersson i Ljung (m)*, Maj Britt Theorin (s), Börje Stensson (fp), Grethe Lundblad (s), Filip Johansson (c), Åkē Wictorsson (s), Sven Eric Lorentzon (m), Gunnar Olsson (s), Håkan Strömberg (s)*, Esse Petersson (fp), Lennart Brunander (c), Ingvar Eriksson (m) och Jan Fransson (s).

*Ej närvarande vid betänkandets justering.

